Notiser

Ole Lando (1922–2019) in memoriam

Ole Lando, professor emeritus vid Copenhagen Business School, har avlidit i en ålder av 96 år. Han sörjs av sin hustru Ellen, barnen Ane, Helene, David och Henrik samt många kolleger och vänner i hela världen.

Ole Lando var en av Nordens genom tiderna mest inflytelserika jurister. Hans insatser för att harmonisera civilrätten i världen har i mycket hög grad påverkat utvecklingen av nordisk rätt och samtidigt bidragit till att det nordiska synsättet på juridiken, den nordiska pragmatismen, spridits till hela Europa och resten av världen. Detta dubbelriktade inflytande kommer att fortgå under lång tid framöver.

Ole Landos gärning syftade till att harmonisera rätten så att privaträttsliga tvister blir lösta enligt samma materiella rättsregler världen över. Han tillgodosåg detta syfte genom sin mycket aktiva medverkan i de civilrättsliga pionjärarbetena UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, Principles of European Contract Law (PECL, eller som de också kallas, Landoprinciperna) samt the Draft Common Frame of Reference (DCFR).

Ole Lando började sin akademiska bana inom den internationella privaträtten. Under andra världskriget var han en period verksam vid Uppsala universitet för att undkomma judeförföljelserna. Alltsedan dess var han en stor Sverigevän. Han var också verksam vid universiteten i Paris, Oxford och Michigan samt engagerad i FN-organ och Internationella Handelskammaren.

Ole Lando var initiativtagare till PECL. Han samlade en grupp europeiska framstående professorer som målmedvetet och under en knapp tioårsperiod relativt snabbt lyckades enas om regler som liknar lagbestämmelser (black letter text) med kommentarer. Reglerna ger uttryck för kärnan i den europeiska avtalsrätten. När detta projekt slutförts utökades det inom ramen för The Study Group for a European Civil Code, som så småningom utmynnade i DCFR. Ole Lando var tillsammans med professor Christian von Bar (Tyskland) initiativtagare till the Study Group, som engagerade hundratals jurister i Europa. Ole Lando tog också initiativet till det som kom att bli Restatement of Nordic Contract Law, med ambitionen att presentera nordisk rätt för utomnordiska jurister.

Ole Landos övertygelse var att harmonisering sker bäst genom små steg underifrån (creeping harmonisation) istället för genom stora lagreformer. Han har skrivit mycket intressant och pedagogiskt om hur harmoniseringsarbete bör gå till och dragit paralleller till införandet av BGB i Tyskland (se t.ex. Ole Lando, Some Features of the Law of Contract in the Third Millenium, *Scandinavian Studies in Law* (2007) Vol. 50, s. 157). BGB infördes, på inrådan av Anton Justus Thibaut, genom en stor totalreform. Dessförinnan var debatten intensiv mellan Thibaut och Fredrich Carl von Savigny, som istället förordade en mindre omvälvande harmonisering med stöd av prejudikat och försiktiga lagreformer. Ole Lando visade hur denna debatt är aktuell idag för harmoniseringsarbetet inom EU.

I en mycket intressant artikel om sitt liv har Ole Lando beskrivit hur hans intresse för rättslig harmonisering väcktes (My life as a lawyer. In: Zeitschrift für Europäisches Privatrecht. 2002, Nr. 3, s. 508). Han förklarar där att han i hög grad inspirerats av amerikanska professorers engagerade

och lättillgängliga språk, liksom av sin lärare Alf Ross. Ole Lando var en synnerligen framstående pedagog, både i förhållande till studenter och vid rättsvetenskapliga debatter. Hans pedagogiska skicklighet återspeglas också i hans författarskap, där t.ex. hans lärobok Udenrigshandelens kontrakter användes av bl.a. Handelshögskolorna i Köpenhamn och i Stockholm (i Sverige med en ordlista från danska till svenska utarbetad av professor Knut Rodhe).

UNIDROIT Principles, PECL och DCFR har fått ett sådant stort inflytande som Ole Lando hoppades på. De har i hög grad påverkat lagreformer i många länder och många Högsta domstolar hänvisar till instrumenten när de utvecklar rätten genom prejudikat. Det finns inte en forskare i avtalsrätt som kan förbigå att analysera och hänvisa till instrumenten.

Ole Lando fastnade inte i rigida käpphästar. Han var öppen för pragmatiska lösningar, såg tidigt behovet av den framväxande konsumentskyddslagstiftningen och ifrågasatte principiella sanningar. Den sista artikel Ole Lando publicerade i SvJT handlar om bruket av ”han”, ”hon” och ”hen” i juridiska framställningar (SvJT 2014 s. 675). Den skrev han som 92-åring, vilket om något utvisar att han ständigt var beredd att ompröva gamla traditioner och hitta konstruktiva lösningar.

Ole Lando fick många hedersbetygelser, bland annat som hedersdoktor vid Handelshögskolan i Stockholm samt universiteten i Osnabrück, Freiburg och Würtzburg samt som mottagare av Knut och Alice Wallenbergs Stiftelses pris för rättsvetenskapliga insatser, vilket överlämnades vid det Nordiska juristmötet 2008.

Ole Landos stora framgångar kan förklaras med hans ödmjuka och vänliga personlighet kombinerad med ett skarpt intellekt och en stark vilja att göra gott. Han hade ett ungdomligt och öppet nyfiket sinne med vilja att ständigt lyssna på och ta till sig nya argument. Aldrig brydde han sig om ifall argumentet kom från gammal eller ung, kvinna eller man, konservativ eller liberal. Hans personlighet bidrog till att diskussionerna blev konstruktiva, glada och fokuserade på sak istället för på person. I detta var han en stor förebild.

Johnny Herre och Christina Ramberg